

Comunicació, Cooperació i Desenvolupament

Codi: 103126
Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2501933 Periodisme	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Teresa Velázquez García-Talavera
Correu electrònic: Teresa.Velazquez@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

Ricardo Carniel Bugs

Prerequisits

Durant els tres primers cursos del Grau, l'alumne ha obtingut coneixements derivats de matèries fonamentals, bàsiques i optatives que constitueixen coneixements necessaris per a seguir correctament l'assignatura, doncs l'alumne té una base teòrica i pràctica per poder afrontar els continguts de l'assignatura vinculada a la matèria de Comunicació aplicada que li permetrà desenvolupar dissenyar i interpretar plans i estratègies de comunicació i li donarà eines per assessorar a institucions i organitzacions concernides per la cooperació i el desenvolupament en l'àmbit de la comunicació i el periodisme. Per tant, és convenient, que tingui present els coneixements i les competències adquirides en les matèries precedents.

Objectius

Introducció a l'estudi i conceptualització de la comunicació i desenvolupament humà. La relació entre comunicació i cooperació internacional. Els principals actors de la cooperació. Anàlisi dels principals indicadors de desenvolupament humà i de la situació dels drets humans sobre la informació, la comunicació i el ciberespai.

Competències

- Aplicar la imaginació amb flexibilitat, originalitat i fluïdesa.
- Aplicar l'ètica i la deontologia professionals del periodisme, així com l'ordenació jurídica de la informació.
- Demostrar capacitat d'autoaprenentatge i autoexigència per aconseguir un treball eficient.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en català i castellà com en una tercera llengua.
- Divulgar els coneixements i les innovacions de l'àrea.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

- Transmetre informació periodística en el llenguatge propi de cada un dels mitjans de comunicació, en les seves formes combinades modernes o en suports digitals, i aplicar els gèneres i els diferents procediments periodístics.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar la deontologia professional del periodisme a la comunicació estratègica en l'àmbit de la comunicació política.
2. Aplicar la deontologia professional del periodisme a la comunicació estratègica en l'àmbit dels gabinets de premsa i en la comunicació institucional.
3. Aplicar la imaginació amb flexibilitat, originalitat i fluïdesa.
4. Aplicar les tecnologies i els sistemes utilitzats per processar, elaborar i transmetre informació en el camp de la comunicació estratègica.
5. Demostrar capacitat d'autoaprenentatge i autoexigència per aconseguir un treball eficient.
6. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en català i castellà com en una tercera llengua.
7. Divulgar els coneixements i les innovacions de l'àrea.
8. Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
9. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Continguts

Continguts de l'assignatura

Tema 1. Comunicació, cooperació per al desenvolupament i canvi social.

1.1. Comunicació, cooperació i desenvolupament per al canvi social. Definicions conceptuals. 1.2. Teories i models de comunicació per al desenvolupament. 1.3. Els actors de la cooperació per al desenvolupament.

Tema 2. Els Programes internacionals per al desenvolupament i el canvi social.

2.1. Els Programes de Nacions Unides per al desenvolupament. 2.2. Els Cims mundials sobre cooperació i desenvolupament. 2.3. La comunicació en l'agenda internacional de cooperació per al desenvolupament.

Tema 3. Comunicació per al desenvolupament i canvi social. El paper de les TIC.

3.1 Societat del coneixement i la seva relació amb el desenvolupament. 3.2 L'accés i ús de les TIC com a elements clau per a la construcció de la societat del coneixement. 3.3. La comunicació per al desenvolupament i els Drets Humans.

Tema 4. Els professionals de la comunicació i el periodisme com a actors de la cooperació per al desenvolupament.

4.1 Les organitzacions professionals i la cooperació internacional. 4.2 Mitjans per a la democràcia, pluralisme dels mitjans de comunicació i polítiques públiques de comunicació. 4.3 Els principals sistemes d'indicadors sobre desenvolupament dels mitjans de comunicació.

Tema 5. El discurs construït sobre cooperació, desenvolupament humà i canvi social. Instruments per a la seva anàlisi.

5.1. La producció d'informació sobre cooperació, desenvolupament i canvi social: maneres d'informar. 5.2 Els nivells del discurs en la informació sobre cooperació i desenvolupament. 5.3 Les propostes de lectura per a la generació d'opinió sobre cooperació per al desenvolupament i el canvi social en els mitjans de comunicació.

Metodologia

Metodologia docent i activitats formatives

Dirigides

Exposicions professorat	15h	Teories, conceptes i model de Comunicació, cooperació per al desenvolupament i canvi social. Els programes internacional de cooperació per al desenvolupament. La Societat del coneixement i el paper de les TIC per al desenvolupament. Els professionals de la comunicació i el periodisme com actors de la cooperació per al desenvolupament. Les estratègies del discurs sobre cooperació, desenvolupament i canvi social.
Pràctica de Laboratori	22h	Aplicar els coneixements teòrics
Seminaris	15h	Debatre sobre la importància de la comunicació en els programes i organismes internacionals sobre cooperació internacional per al desenvolupament. Debatre sobre els Drets Humans i especialment sobre el Dret a la Informació, la Comunicació i el Ciberespai. Estudi de cas sobre el discurs dels mitjans de comunicació sobre cooperació internacional per al desenvolupament.

Supervisades

Tutories	15h	
Avaluació	7,5h	

Autònomes

Estudi Personal	20,5h	Assolir un nivell bàsic d'autoaprenentatge
Cerca d'informació	5h	Recerca, selecció i consignació de la informació
Lectures	10h	Lectura comprensiva de textos, interpretació i anàlisi de base de dades, estudi, recensions,

---

síntesi, realització d'esquemes, mapes conceptuais i resums. Capacitat d'autoaprenentatge

Treballs individuals o en equip

20h

Aplicar els coneixements assolits a una recerca sobre comunicació, cooperació internacional i desenvolupament

LLIURAMENTS

DATA/ES	LLIURAMENT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENTATGE
1/03/2018	Treball individual o per parelles Pràctica avaluable 1	Classe	Campus Virtual	Identificar les diferents teories, els models i els principals actors de la comunicació per al desenvolupament.
22/3/2018	Treball individual o per parelles Pràctica avaluable 2	Classe	Campus Virtual	Explicar el paper de la comunicació en els programes i dins de les organitzacions de cooperació per al desenvolupament a partir d'anàlisi de casos.
19/04/2018	Prova individual 1ª Prova de contingut	Classe	Campus Virtual	Identificar les principals teories i models de la comunicació per al desenvolupament. Analitzar els principals programes i actors internacionals sobre comunicació i desenvolupament. Conèixer la relació entre Societat del coneixement, TIC per al desenvolupament humà i el canvi social
10/05/2018	Treball individual o per parelles Pràctica avaluable 3	Classe	Campus Virtual	Analitzar en diferents pàgines web els aspectes vinculats a la Societat del coneixement, el paper de les TIC en relació al desenvolupament humà i el canvi social.
31/05/2018	Prova individual Prova de continguts 2	Classe	Campus virtual	Les maneres de comunicar sobre cooperació internacional per al desenvolupament. Les

Treball individual o per parelles

Pràctica avaluable 4

estratègies del discurs de la comunicació sobre el tema.

Comparar diferents organismes professionals vinculats al món del periodisme i la comunicació amb diferents àmbits d'actuació (internacional, regional i nacional).

07/06/2018	Treball de curs en equip	Classe	Campus Virtual	Lliurament treball de curs Reavaluació proves de contingut
------------	---------------------------------	--------	----------------	---

---

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions professorat. Pràctica de Laboratori.Seminaris	42	1,68	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Tutories i avaluació	22,5	0,9	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Tipus: Autònomes			
Estudi personal. Cerca d'informació. Lectures. Treballs individuals o en equip	55,5	2,22	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9

Avaluació

(Indicar el tipus d'evidències d'aprenentatge que l'estudiant haurà de lliurar, el seu pes en la qualificació final, els criteris d'avaluació, la definició de "no presentat", el procediment de revisió de les proves, el tractament d'eventuals casos particulars, etc.)

E-A Dirigit:

Treballs pràctics supervisats i dirigits: 60% nota (20% pràctiques i 40% treball de curs)

Dues proves de continguts: 20% nota (10% cadascuna)

Participació a seminaris i a tutories: 20% nota.

Per superar l'assignatura:

- caldrà haver lliurat tots els treballs i haver realitzat les proves de continguts
- l'avaluació serà sumativa (mitjana ponderada) entre totes les activitats d'avaluació i caldrà arribar al 5 per aprovar l'assignatura

Els alumnes que no aprovin el bloc de les proves de contingut podran optar a una sessió de recuperació

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
4 treballs pràctics	12	Extreure resultats de la cerca de bases de dades estadístiques i dels programes internacionals sobre cooperació per al desenvolupament Aplicació dels coneixements teòrics sobre comunicació i cooperació per al desenvolupament
2 Proves de continguts	2	Exposició dels continguts teòrics referents a l'àmbit de la comunicació i cooperació per al desenvolupament
1 Sessió de recuperació	3h	
1 Seminari de presentació i defensa del treball de curs	3h	Exposició i debat en torn als continguts i parts del treball de curs.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats d'avaluació	5%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Activitats dirigides: classes magistrals, seminaris, laboratoris	28%	8,4	0,34	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Activitats supervisades: tutories	10%	3	0,12	4, 5, 6, 7, 9
Treball autònom	57%	17,1	0,68	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

Bibliografia

LECTURES OBLIGATÒRIES

ALFARO, Rosa María (2010). "El desarrollo que no llega: el papel de la comunicación. Dins de: Martínez-Gómez, Raquel i Lubetkin, Mario (2010). Comunicación y Desarrollo: pasos hacia la coherencia. Sevilla-Zamora, Comunicación social, cap. 2: 42-58.

AUTHEMAN, Charles; DEL RÍO, Olga i TAYAH-GUENEAU, Latifa (coords) (2012). Public Service Broadcasting Mission in the MENA Region. Barcelona-París, Consorci IPP-OMEC. Versió en català: La missió de Servei Públic Audiovisual a la regió del Magreb i el Mashrek. Informe regional. Barcelona-París, Consorci IPP-OMEC. En línia: http://omec.uab.es/Documentos/Informe_SPA_IPP_OMEC_CA.pdf

GÓMEZ GALÁN, Manuel i SANAHUJA PERALES, José Antonio (1999). El sistema internacional de cooperación al desarrollo. Una aproximación a sus actores e instrumentos. Madrid, CIDEAL

GUMUCIO-DRAGON, Alfonso (2011). "Comunicación para el cambio social: clave del desarrollo participativo". Dins de: Signo y Pensamiento, vol. XXX, núm. 58, enero-junio, 2011, pp. 26-39. Disponible en: <http://www.redalyc.org/pdf/860/86020038002.pdf>

LEUVEN, K. U., et al. (2009). Independent Study on Indicators for Media Pluralism in the Member States - Towards a Risk-Based Approach. Prepared for the European Commission Directorate-General Information Society and Media. Disponible en: https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/final_report_09.pdf

MAYNARD LEWIS, Peter (2008). Promoting social cohesion: the role of community media. Prepared for Council of Europe's Group of Specialists on Media Diversity. Chapter 3 (pp. 11-13) and Chapter 6 (pp. 31-33). Accessed April 2, 2014, [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Doc/H-Inf\(2008\)013_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Doc/H-Inf(2008)013_en.pdf)

MURCIANO MARTÍNEZ, Marcial (dir.); DEL RÍO, Olga; GONZÁLEZ-SAAVEDRA, Carlos i MARTÍNEZ-GÓMEZ, Raquel (coordinadores) (2010). La prensa y la cooperación internacional. Cobertura de la cooperación para el desarrollo en nueve diarios europeos. Sevilla-Zamora, Comunicación social.

PROGRAMA INTERNACIONAL PARA EL DESARROLLO DE LA COMUNICACIÓN (PIDC) (2008). Indicadores de Desarrollo Mediático. Marco para evaluar el desarrollo de los medios de comunicación social. París, UNESCO.

PROGRAMA DE NACIONES UNIDAS PARA EL DESARROLLO (PNUD) (2011). El PNUD para principiantes: una guía para principiantes del Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo. Copenhague: UNDP JPO Service Centre (Edición 4.1.1).

PROGRAMA DE NACIONES UNIDAS PARA EL DESARROLLO (PNUD) (2011). Comunicación para el Desarrollo: Fortaleciendo la eficacia de las Naciones Unidas. Nueva York y Oslo, UNDP.

PROGRAMA DE NACIONES UNIDAS PARA EL DESARROLLO (PNUD) (2013). Informe sobre Desarrollo Humano 2013. El ascenso del Sur: Progreso humano en un mundo diverso. Disponible en: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/HDR/2013GlobalHDR/Spanish/HDR2013%20Report%20Spanish.pdf>

RESTREPO, Natalia (2011). "Comunicación para el cambio social y Nuevas Tecnologías para la Información y la Comunicación". Dins de: Revista Etic@net, año IX, n.11, pp. 158-175. Disponible en: <http://www.ugr.es/~sevimeco/revistaeticanet/numero11/Articulos/Formato/articulo7.pdf>

SERVAES, Jean (2000). "Comunicación para el desarrollo: tres paradigmas, dos modelos". Dins de: Temas y Problemas de Comunicación, año 8, vol. 10. Disponible en: http://www.unescoaficom.es/wp-content/uploads/2012/11/Servaestemasyproblemas_2000.pdf

SIOCHRÚ, Seán Ó (coord.) (2005). Manual para la evaluación de los Derechos a la Comunicación. Communication Rights in the Information Society (CRIS). Disponible en: http://centreforcommunicationrights.org/images/stories/database/tools/cris_manual_para_la_evaluacion.pdf

SOUTER, David (2007). "¿De quién es la cumbre? Los países en desarrollo y la sociedad civil se hacen oír en la Cumbre Mundial sobre la sociedad de la Información". Dins de: APC, "Temas emergentes". Series (http://rights.apc.org/documents/whose_summit_ES.pdf)

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

ACEVEDO, Manuel (2004). "Las TIC en las políticas de cooperación al desarrollo: hacia una nueva cooperación en la Sociedad en Red". Dins de: Cuadernos Internacionales de Tecnología para el Desarrollo Humano, N°2. En línea: Ingeniería Sin Fronteras (ISF).

- ACEVEDO, Manuel (2006). Integración de las tecnologías de la información y comunicación. Asignatura pendiente de la cooperación. Madrid, Coordinadora de ONG para el Desarrollo de España.
- ASOCIACIÓN PARA EL PROGRESO DE LAS COMUNICACIONES (APC) (2005). La carta de APC sobre derechos en Internet. (s.l) APC <http://derechos.apc.org/charter.shtml> (última revisión 27 de mayo de 2007)
- BANCO MUNDIAL (2006). Information and Communication for Development: Global trends and policies. World Bank, Washington D.C.
- BEITZ, Steffen (2010). "Las políticas de comunicación en la cooperación para el desarrollo". Dins de: Raquel Martínez-Gómez y Mario Lubertkin Comunicación y Desarrollo: pasos hacia la coherencia. Sevilla-Zamora, Comunicación social, Cap 5: 83-91.
- BURCH, Sally (2006). Sociedad de la información y cooperación Europa-América Latina y Caribe. En línea. ALAI 06/08/2006 <http://lac.derechos.apc.org/cdocs.shtml?x=5038395>
- BUSTAMANTE DONAS, Javier (2001) La Sociedad de la Información. Hacia la cuarta generación de Derechos Humanos: repensando la condición humana en la sociedad tecnológica. Dins de: Revista Iberoamericana de Ciencia y Tecnología. Organización de Estados Iberoamericanos. Número 1 / Septiembre - Diciembre. <http://www.oei.es/revistactsi/numero1/bustamante.htm>
- CARNIEL BUGS, Ricardo (2010). "El consejo estatal de medios audiovisuales de España. Más de un año esperando la puesta en marcha". Dins de: Textual & Visual Media, 4, 45-64. En línea: <http://textualvisualmedia.es/es/home-es/9-articulos-publicados/31-consejo-estatal-de-medios-audiovisuales-de-e>
- CARNIEL BUGS, Ricardo (2013a). "El espacio euro mediterráneo y los objetivos y recomendaciones de los organismos supranacionales para los medios de comunicación. El papel de los organismos reguladores del audiovisual". Dins de: Teresa Velázquez (ed.) El espacio mediterráneo en los informativos de las televisiones públicas. La agenda temática y su contribución a la creación de estados de opinión. Barcelona, UOC, 2013, Cap. 1 (en prensa)
- CARNIEL, Ricardo, (2013b). "Los Derechos Humanos en la agenda de las televisiones públicas del Mediterráneo". Dins de: Teresa Velázquez (ed.) El espacio mediterráneo en los informativos de las televisiones públicas. La agenda temática y su contribución a la creación de estados de opinión. Barcelona, UOC, 2013, Cap. 6 (en prensa)
- CASTELLS, Manuel (1998). La era de la información: Economía sociedad y cultura. Volumen I: La Sociedad Red. Madrid, Alianza Editorial.
- CMSI (2003). Plan de Acción CMSI I Fase. Ginebra. Naciones Unidas
- CMSI (2003). Declaración Cumbre Mundial Sociedad de la Información I Fase. Ginebra. Naciones Unidas.
- CMSI (2005). Compromiso de Túnez. Túnez. Naciones Unidas
- CMSI (2005). Declaración Cumbre Mundial Sociedad de la Información, II Fase. Túnez. Naciones Unidas.
- COMISIÓN EUROPEA (2009a). Independent Study on Indicators for Media Pluralism in the Member States - Towards a Risk-Based Approach. Lovaina, CE.
(http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/doc/pluralism/study/final_report_09.pdf)
- COMISIÓN EUROPEA (2009b). Development Aid in times of economic turmoil, Special EUROBAROMETER. Bruselas, CE. En línea. (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_318_en.pdf)
- COMISIÓN EUROPEA (2010). Comunicación y visibilidad. Manual de la Unión Europea en las acciones exteriores. Bruselas, CE. En línea: http://ec.europa.eu/europeaid/work/visibility/documents/communication_and_visibility_manual_es)

- CRUSAFON BAQUES, Carmina (2013a). "La construcción del mercado audiovisual europeo: balance de dos décadas de políticas públicas". Dins de: *Comunicación y Sociedad*, Nueva época, núm. 20, julio-diciembre, 2013: 161-189.
- CRUSAFON BAQUES, Carmina (2013b). "Estructura de las televisiones públicas de la Unión Europea y del Mediterráneo Sur". Dins de: Teresa Velázquez (ed.) *El espacio mediterráneo en los informativos de las televisiones públicas. La agenda temática y su contribución a la creación de estados de opinión*. Barcelona, UOC, 2013, Cap. 2 (en prensa)
- CRUSAFON, C. (2012). *La nueva era mediática: las claves del escenario global*. Barcelona, Bosch-Wolters Kluwer.
- DE BERNARD, François (2009). "Pobreza y violencia". Dins de: Teresa Velázquez (coord.) *Fronteras*. Buenos Aires, La Crujía, 2009: 55-65. Colección DeSignis, nº 13
- DEL RÍO SÁNCHEZ, Olga (2011). "TIC para el Desarrollo Humano y participación de la Sociedad Civil". Dins de: Raquel Martínez-Gómez y Mario Lubetkin *Políticas, Redes y Tecnologías en la Comunicación para el Desarrollo*. Sevilla-Zamora, Comunicación social, 2011, Cap. 2: 37-46
- DEL RÍO SÁNCHEZ, Olga (Ed.) (2013a). *Comunicació i desenvolupament a la Mediterrània*. Barcelona, OMEC-UAB, FAS-UAB.
- DIJK, Teun A. van (1980). *Estructuras y funciones del discurso. Una introducción interdisciplinaria a la lingüística del texto y a los estudios del discurso*. México, Siglo XXI.
- GUEDÁN, Mael (2005). *Los objetivos del Milenio. Tomarse la cooperación verdaderamente en serio*. Madrid, Dykinson.
- GUMUCIO-DRAGÓN, Alfonso i TUFTE, Thomas (comp.) (2008). *Antología de comunicación para el cambio social: lecturas históricas y contemporáneas*. La Paz, Consorcio de Comunicación para el Cambio Social, Inc.
- HAMELINK, Cees J. (2003) *Human Rights for the Information Society*. En: Bruce Girard y Seán Ó Siochrú (eds.) *Communicating in the Information Society*. Ginebra, UNRISD. (www.unrisd.org)
- MACBRIDE, Sean i altr. (1980). *Un Solo mundo, voces múltiples: comunicación e información en nuestro tiempo*. México-París, Fondo de cultura Económica-UNESCO.
- MARTÍNEZ-GÓMEZ, Raquel i LUBETKIN, Mario (2010). *Comunicación y Desarrollo: pasos hacia la coherencia*. Sevilla-Zamora, Comunicación social.
- MARTÍNEZ-GÓMEZ, Raquel i LUBETKIN, Mario (2011). *Políticas, Redes y Tecnologías en la Comunicación para el Desarrollo*. Sevilla-Zamora, Comunicación social.
- MURCIANO MARTÍNEZ, Marcial (2010). "Las políticas públicas de comunicación y sus desafíos". Dins de: Raquel Martínez-Gómez y Mario Lubetkin *Comunicación y Desarrollo: pasos hacia la coherencia*. Sevilla-Zamora, Comunicación social, 2010, Cap. 3: 59-71.
- NACIONES UNIDAS (1948). *Declaración Universal de los Derechos Humanos*. Adoptada y proclamada por la Resolución de la Asamblea General 217 A (iii) del 10 de diciembre de 1948. En línea, <http://www.un.org/spanish/aboutun/hrights.htm>
- NACIONES UNIDAS (1986). *Declaración sobre el Derecho al Desarrollo*, resolución 41/128 Nueva York. Naciones Unidas.
- PEREZ DE ARMIÑO, Karlos (dir.) (2002). *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*. Barcelona, Icaria.
- PNUD (2001). *Informe sobre desarrollo humano. Poner el adelanto tecnológico al servicio del desarrollo humano*. Nueva York, Naciones Unidas.

PNUD y Mohamemmed bin Rashid Al Maktoum Foundation (2009). Arab Knowledge Report 2009. Towards Productive Intercommunication for Knowledge. Dubai, MBRF) and the United Nations Development Programme/ Regional Bureau for Arab States UNDP/RBAS)

PNUD (2013). Plan estratégico del PNUD, 2014-2017. Cambiando el Mundo. Nueva York, Naciones Unidas

SOUTER, David (2008). "Acceso equitativo. Gente, redes y capacidades".
(http://www.apc.org/es/system/files/APC_EA_capacitybuilding_issuepaper_20081204_ES.pdf)

UNESCO (2005). Informe Mundial de la UNESCO Hacia las Sociedades del Conocimiento. Paris, UNESCO

UNESCO (2007). Liberté de la presse et développement. Une analyse des corrélations entre la liberté de la presse et les différentes dimensions du développement, de la pauvreté, de la gouvernance et de la paix. UNESCO, Paris (http://omec.uab.cat/Documentos/com_desenvolupament/0027.pdf)

VEGA MONTIEL, Aimée (coord.) (2012). Comunicación y Derechos Humanos. México. Universidad Nacional Autónoma de México.

VELAZQUEZ, Teresa (2007). "Las TIC y la sociedad del conocimiento: ¿una nueva forma de exclusión?". Dins de: Contexto: Revista de comunicación de la Universidad de La laguna, Nº. 1: 49-64

VELÁZQUEZ, Teresa (2010). "Comunicación y Sociedad del Conocimiento: proyectos de investigación en la región mediterránea (Europa y Norte de África)". Dins de: Revista Líbero- São Paulo - v. 13, n. 26: 21-28, dez.

VELÁZQUEZ, Teresa (2013a). "Las relaciones intermediterráneas en la información de la televisión en la región. Actores institucionales y narrativos". Dins de: Olga Del Río Comunicació i desenvolupament a la Mediterrània. Barcelona, OMEC-UAB, FAS-UAB, 2013.

VELÁZQUEZ, Teresa (2013b). "La integración intermediterránea en la información de las televisiones públicas de la región". Dins de: Teresa Velázquez (ed.) El espacio mediterráneo en los informativos de las televisiones públicas. La agenda temática y su contribución a la creación de estados de opinión. Barcelona, UOC, 2013, Cap. 5 (en prensa)

Enllaços WEBS

<http://www.adc.org.ar/>

<http://www.aecid.es>

<http://www.adpc.cat>

<http://www.apc.org/>

<http://centresderecerca.uab.cat/oic/>

<http://www.cideal.org>

<http://www.comminit.com>

<http://www20.gencat.cat/portal/site/cooperaciocatalana>

<http://www.ifj.org>

<http://www.itu.int/es/>

<http://grupsderecerca.uab.cat/laprec/es>

<http://www.moncomunicacio.com/xarxa/>

<http://www.oei.es>

<http://omec.uab.cat/>

<http://www.pnud.org>

<http://www.raci.org.ar>

<http://www.rsf-es.org/>

<http://www.un.org/es/millenniumgoals/>

<http://www.unesco.org>

[http:// http://www.unicef.es](http://http://www.unicef.es)

<http://web.worldbank.org>